

Renässans för Dubbeldäckarna?

Hur tillståndet är för de klassiska bussarna i London har jag ingen aning om men på senare tid verkar det som om att intresset för de svenska fiolerna med åtta resonanssträngar och skruvlåda i två våningar ökar.

I Skandinavien finns det flera exempel på folkliga instrument med resonanssträngar. Nyckelharpan och den norska hardingfelan är väl de mest kända och under senare år har viola d'Amore blivit trendig. Vad som är mindre känt är att fioler med resonanssträngar förekommit ganska frekvent i Sverige. T.ex skriver CE Södling i sin bok *Den svenska folkmusikens historia från 1881; Men en sak fortfor oafbrutet inom de fioler som hos oss användes af folkspelemännen: de metalliska ljudsträngarne, som vi funnit tillstädes under hela utvecklingsserien.* (med ljudsträngar menar Södling här resonanssträngar)

På 1700-talet var resonanssträngarnas popularitet som störst och stråkinstrument med sådana, exempelvis viola d'Amore, Baryton etc, förekom i hela Europa och användes exempelvis inom konstmusiken. Sverige var så klart inget undantag och detta inspirerade antagligen nyckelharpsbyggare att montera resonanssträngar på sina instrument. Fiolen hade vid denna tidpunkt kommit till Sverige och eftersom det var ett mycket praktiskt instrument hade den delvis trängt undan andra instrument och blivit det populäraste bland spelmännen. Det är därför inte särskilt förvånande att inte bara nyckelharporna, utan även fioler utrustades med resonanssträngar.

Vid efterforskningar om svenska fioler med resonanssträngar i litteratur och på museer så märks snart att flertalet av dessa instrument tillhör en modell med åtta resonanssträngar där stämskruvarna sitter monterade i skruvlådan i två rader eller våningar. Fioler med resonanssträngar benämns i regel violino d'Amore men

eftersom just dessa åttaundersträngade fioler visar så stora likheter med varandra kan de ses som en egen undertyp. Det finns inget etablerat namn som särskiljer just dessa fioler från andra fioler med resonanssträngar men dubbeldäckare är en lite skämtsam benämning som Per Hardestam var först med att använda. Det beskriver modellen träffsäkert och passar inte heller in på någon annan typ av fioler med resonanssträngar eftersom det endast i undantagsfall har hittats fioler med skruvlåda i två plan utanför Sverige och alla utom ett av de bevarade svenska instrumenten har åtta resonanssträngar .

Under 1980-talet spelades skivan *Kärleksfiol*, med Anders Rosén och Pelle Björnlert, in och denna ägnades helt åt att presentera de åttaundersträngade fiolerna. Konvolutet innehöll en del fakta om instrumentets historia och Anders Rosén bifogade med skivan en uppmaning om att tipsa honom om ytterligare information i ämnet. Tyvärr inkom inga svar på denna uppmaning och lång tid har nu gått utan att fiolmodellen fått någon större uppmärksamhet. Pelle har fortsatt att spela på den nybyggda dubbeldäckare som han använde på *Kärleksfiol* men i övrigt finns det ytterst få som har spelat på sådana fioler. Under de senaste åren verkar modellen ha fått ett litet uppsving och flera nya

dubbeldäckare har byggts, bland annat av Anders Norudde och mottagaren av årets zornmärke i guld, Per-Olof Moll.

I skrivande stund finns 12 stycken allmänt kända dubbeldäckare varav fem stycken saknar uppgift om geografisk härkomst. Fyra stycken av dessa är byggda i nordöstra Skåne och det finns även fioler från Stockholm, Blekinge och Östergötland samt instrument som har historiska kopplingar till Småland. Under 70-talet spelade Magnus Gustafsson in en farbror vid namn Edvin Karlsson i Berg utanför Växjö. Edvin spelade på en fiol med åtta resonanssträngar och det råder lite oklarheter var han fått denna från. Troligen införskaffade han denna i sin ungdom och enligt egen utsago så använde han resonanssträngarna flitigt förr i tiden. Vid inspelningsstillfällena var understrängarna dock inte stämda och vid det sista tillfället var de bortmonterade och instrumentet användes som en vanlig fiol.

Under 1800-talets tidigare delar skedde en förändring av fiolens konstruktion, halsens infästning ändrades och mensuren förlängdes vilket ledde till att många äldre fioler ansågs omoderna och halsarna byttes ut. En fiol, som byggts av Johan Georg Mohte i Ängelholm, har en vanlig hals men däremot finns åtta stift vid stränghållarknappen vilket gissningsvis innebär att det en gång varit en fiol med åtta resonanssträngar. Det är inte omöjligt att det finns många andra instrument vars halsar blivit utbytta men där stift eller märken vid

stränghållarknappen finns kvar. Det skulle vara av stort intresse att få uppgifter om var eventuella sådana fioler finns, är byggda och när detta skett. Håll gärna utkik efter detta på fioler ni har i er ägo eller ser och hör i sådana fall av er till info@resoneramera.se. Även övriga tips om fioler med resonanssträngar mottages tacksamt!

Mer information och bilder finns på <http://www.resoneramera.se>